

Oslo, 6. mai 2024

Høring – Nasjonal veileder – Lokalt psykisk helse- og rusarbeid for voksne

Norsk Sykepleierforbund (NSF) viser til høring på ny Nasjonal veileder i lokalt psykisk helse- og rusarbeid for voksne. Høringen berører i høy grad hvordan sørge for bærekraftige lokale tjenester av god kvalitet.

Veilederen som skal erstattes, «Sammen om mestring – Veileder i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne. Et verktøy for kommuner og spesialisthelsetjenesten".», har hatt stor betydning for drift og utvikling av det kommunale tjenestetilbudet. NSF mener utkast til ny veileder fremstår som et nytt dokument og ikke en revidering som varslet.

Ny veileder - til det bedre?

Formålet med ny veileder er beskrevet som utvikling av nødvendige, forsvarlige og bærekraftige tjenester med mål om lett tilgang på hjelp der man bor. Kommunale psykisk helse- og rustjenester skal samhandle på en best mulig måte for å ivareta pasientens og pårørendes behov for hjelp.

«Sammen om mestring» er et faglig og pedagogisk dokument som gir en tydelig retning og innføring i hva kommunalt psykisk helse- og rusarbeid er og bør være. Veilederen fremmer brukeren som den viktigste aktøren, viktige faktorer i kommunalt psykisk helse- og rusarbeid, betydningen av levekår og helsefremmende tjenester. «Sammen om mestring» fremstår leservennlig og tiltalende, med en appell og ansporing om betydningen av godt kommunalt psykisk helse- og rusarbeid.

Utkast til ny veileder har et språk og innhold som er formalistisk, organisert etter anbefalinger og kildehenvisninger - en ny veileder med detaljstyrende faglige retningslinjer i form av kulepunkter og referanser. Ny veileder vil uavhengig av stil og innhold være normgivende for lokalt psykisk helse- og rusarbeid i årene som kommer. NSF mener derfor det vil være viktig å avklare forventninger om hva kommunene skal pålegges av kartlegging, utredning, behandlingsansvar og dokumentasjonsplikt. Spørsmålet blir derfor hvordan og hvilket ansvar det kommunale psykisk helse- og rusarbeidet skal ha, hva skal tjenestene inneholde og hvordan skal de organiseres, hvilken kompetanse er det behov for?

Knyttet til kompetansebehovet mener NSF at den profesjonsspesifikke innsatsen bør tydeliggjøres for å styrke ressurs- og mestringsorienterte tjenester i et tverrfaglig arbeidsfelt, herunder beskrivelse av erfaringskonsulentens rolle og ansvar.

Om anbefalingene

NSF ønsker å understreke betydningen av god organisering, faglig ledelse og finansiering som understøtter kontinuitet og koordinerte tjenester, på individ- og systemnivå. Vi mener derfor det vil være viktig at veilederen bygger på en helhetlig tjenestestruktur, på tvers av nivå og tjenesteledd.

Det vil være avgjørende å få til et godt samarbeid i «krysspresset» mellom de diagnosestyrte spesialiserte tjenestene og kommunens sørge for ansvar. Pasient og brukere må oppleve å bli møtt med et helhetlig tjenestetilbud. NSF mener vi i større grad må organisere og ta i bruk kompetanse på tvers av nivåene. FACT team er et godt eksempel på dette.

NSF mener det vil være særlig viktig å se retningslinjearbeidet i sammenheng med de Nasjonale pasientforløpene som er under utvikling. Det har stor betydning å sikre både faglig autonomi og tillit i kombinasjon med gode og normerende faglige retningslinjer. Avhengig av hovedforløp og alvorlighetsgrad vil det være behov for individuelle tilpasninger i tett samarbeid med hva pasient og pårørende ønsker og er i behov av. Særlig viktig vil det alltid være å ivareta barn som pårørende.

NSF støtter anbefalingene knyttet til hovedforløp som baserer seg på alvorlighet og behov for oppfølging over tid. At tjenestene skal være lett tilgjengelig, individuelt tilpasset og mestringsorientert, hvor psykisk helse, rus og somatisk helse sees i en sammenheng. Nøkkelpersonell som allmennleger og spesialsykepleiere må få et særlig ansvar for mennesker med sammensatte og alvorlige lidelser, og med uavklarte tilstander. Blant annet vil spesialsykepleiere innen psykisk helse, rus og avhengighet kunne ha en viktig rolle i en fremtidig allmennhelsetjeneste.

Kommunalt psykisk helse- og rusarbeid handler i stor grad om organisering av et tjenestetilbud som skal understøtte mestring, gi god helsehjelp og skape trygghet. NSF savner en nærmere beskrivelse av det kommunale tjenestetilbudet. Sentrale tjenesteområder som legevakt, KAD, hjemmesykepleie og sykehjem er ikke beskrevet. Dette er omfattende tjenester som i stor grad understøtter behovet for nødvendig helsehjelp, sykepleiefaglig oppfølging, omsorg og mestring hos den enkelte. Ikke minst gjelder dette i møte med eldre som sliter med psykiske lidelser og rus. NSF ønsker å understreke at gode tjenester må driftes, utvikles, evalueres og forskes på i samarbeid med brukere og pårørende.

Sykepleiere utgjør en nøkkelrolle i drift, ledelse og utvikling av kommunale tjenester, både innen det kommunale psykisk helse- og rus feltet og de øvrige kommunale helse- og omsorgstjenestene. En av hovedanbefalingene i utkast til veileder er å bidra til redusert overdødelighet og somatisk sykdom. Det er nødvendig helsehjelp å ivareta pasientens behov for sykepleie i skadereduserende arbeid, i møte med mennesker med alvorlig og livstruende helsesvikt og i oppsøkende lavterskel helsehjelp. NSF mener det derfor er strengt nødvendig at veilederen må tydeliggjøre ansvar og rolle for sykepleiere og spesialsykepleiere på lik linje med fastlege og kommunepsykologer.

NSF mener godt definerte lavterskel helsetjenester, uten henvisning og enkeltvedtak, vil være særlig viktig tiltak i et forebyggende og helsefremmende perspektiv. Videre støtter NSF en tydeliggjøring og ønske om et styrket samarbeid mellom tjenestenivåene, etater og de ulike nettverkene som understøtter livsmestringen for dem det gjelder. Herunder strengt nødvendige avklaringer i samhandling og ansvar knyttet til voldsrisikovurdering. Dette er oppgaver som i stor grad berører kvalitet i tjenestetilbudet til mennesker med alvorlige psykiske lidelser og problematisk bruk av rusmidler. Både for den det gjelder, pårørende og i et samfunnsperspektiv.

NSF mener det er viktig at ny nasjonal veileder i større grad gir helhetlige føringer og anbefalinger for utvikling av fremtidens rus- og psykiske helsetjenester.